

Қазақстан Республикасының білім және ғылым министрлігі

Қарағанды мемлекеттік техникалық университеті

Бекітемін
Ғылыми кеңес төрағасы,
ректор, ҚР ҰҒА академигі
Ғазалиев А.М.

« ____ » _____ 2010 ж.

СТУДЕНТКЕ АРНАЛҒАН ПӘН БОЙЫНША ОҚЫТУ БАҒДАРЛАМАСЫ
(SYLLABUS)

«Шығындарды басқару» пәні бойынша

050904 Тұрмыстық қызмет көрсету және сервис мамандығына арналған

Экономика және менеджмент факультеті

Өндірісті ұйымдастыру кафедрасы

АЛҒЫ СӨЗ

Студентке арналған пән бойынша оқыту бағдарламасы (syllabus) әзірленеді:
оқытушы В.Н. Кучер

Өндірісті ұйымдастыру кафедрасының мәжілісінде талқыланады

« ____ » _____ 200 ____ ж. № _____ хаттама

Кафедра меңгерушісі _____ « ____ » _____ 200 ____ ж.
(қолы)

Экономика және менеджмент факультетінің әдістемелік бюросымен
мақұлданады

« ____ » _____ 200 ____ ж. № _____ хаттама

Төраға _____ « ____ » _____ 200 ____ ж.

Оқытушы туралы мәліметтер және байланыс ақпарат

Аты-жөні Кучер Валентина Николаевна

Ғылыми дәрежесі, өтініші, лауазымы оқытушы

«Өндірісті ұйымдастыру» кафедрасы ҚарМТУ-дың 4 корпусында (Б. Мира 56), 214 аудиторияда орналасқан, байланыс телефоны 56-75-94,2029

Пәннің еңбек сыйымдылығы

Семестр	Кредиттер саны	Сабақтардың түрі					СӨЖ сағаттар саны	Жалпы сағаттар саны	Бақылау түрі
		Қосылған сағаттар саны			ОСӨЖ сағаттарының саны	Барлығы сағаттар саны			
		лекциялар	Практикалық сабақтар	Зертханалық сабақтар					
7	3	30	15	-	45	45	90	135	Емтихан

Пәннің сипаттамасы

«Шығындарды басқару» пәні кәсіптік пәндердің циклы болып табылады.

Пәннің мақсаты

Берілген пәнді зерделеудің мақсаты кәсіпорындарда орындалатын жұмыстардың және жобалау барысында техникалық шешімдерді тиімділікпен анықтау үшін студенттермен білім алуын болып табылады.

Пәннің міндеттері

Пәннің міндеттері келесідей:

- осы пәннің фундаменталдық теоретикалық білім негіздерін меңгеру;
- шаруашылық кәсіпті тиімді жүргізу мақсатында студенттерді өндіріске құндылық ыңғайымен қарауды қалыптастыру;
- кәсіпорында қазіргі таңдағы әдістер және бағыттар негізінде, жоспардағы көрсеткіштерді практикалық біліктілікпен есептеуді оқыту;
- нарықтық қатынас кезеңінде мекемелердің жұмысын жоспарлау мен бағалауға көшуді дәлелдеу.

Берілген пәнді зерделеу нәтижесінде студенттердің:

- кәсіпорынның сыртқы және ішкі құрылысы туралы;
  - кәсіпорындардың өзара есеп беруі туралы;
  - салық салу жүйесі туралы;
  - кәсіпорынның инвестициялық саясаты туралы түсінігі болу керек
-
- еңбек өнімділігін көтеру жолдары;
  - табыстың қалыптасуы мен бөлшектенуі;
  - өнімнің өндіріс барысындағы шығындардың құрылысын;
  - өндірістің негізгі факторларын;

- негізгі және айналмалы құралдардың құрылысын;
- жұмыскерлердің төлем ақысының түрлері мен оның құрылысы білуі керек.
- капиталдық салымдардың экономикалық тиімділігін анықтау;
- кәсіпорынның негізгі құралдарының тиімді қолдану көрсеткішін санау; кәсіпорынның айналмалы құралдарының мерзімдік айналымын анықтау істей алуы керек.
- өнімнің өзіндік құнынан төмендету жолдарын табуда;
- жұмыскерлердің төлем ақысын анықтауда;
- еңбектің көлемін және жұмыскердің жұмыс орындауын санауда; кәсіпорынның рентабельдік қызметін анықтауда практикалық дағдыларын иеленуі керек.

Айрықша деректемелер

Берілген пәнді оқу үшін келесі пәндерді (бөлімдерді (тақырыптарды) көрсетумен) меңгеру қажет:

Пән	Бөлімдердің (тақырыптардың) атауы
1. Микроэкономика	1.1. Нарықтың құрамы 1.2. Сұраныс пен ұсыныстың қарым-қатынасы 1.3. Жалпы экономикалық теңдік
2. Экономикалық теория	2.1. Өндірістің шығыны 2.2. Мемлекеттің салық жүйесі 2.3. Капиталдың айналуы мен қайта айналуы
3. Макроэкономика	3.1. Ақша нарығы 3.2. Жиынтық сұраныс пен ұсыныстың талдау

Тұрақты деректемелер

«Шығындарды басқару» пәнін зерделеу кезінде алынған білімдер, «Кәсіпорынның өндірістік-шаруашылық қызметін талдау», «Логистика» пәндерін меңгеру кезінде пайдаланылады.

Пәннің тақырыптық жоспары

Бөлімнің, (тақырыптың) атауы	Сабақтардың түрлері бойынша еңбек сыйымдылығы, сағ.				
	дәріс-тер	практи-калық	зертха-налық	СОДЖ	СДЖ
1 Кіріспе. Пәннің мақсаты мен міндері.	5	2		10	10
2 Табиғи экономикалық шығыны және олардың классификациясы. Бюджетлеу шығыны.	5	2		10	10
3 Өнімнің өзіндік құнын калькуляциялау	5	2		10	10

4 Есептеу мен аудитін шығыны және капиталдық қосу бойынша шешімін қабылдау кезде қортындары	5	2		10	10
5 Айналу шығының негізгі есептеу принциптері	5	2		3	3
6 Шығының бақылауы, есептің тиімділігі және бақылау жүйесі.	5	5		2	2
БАРЛЫҒЫ:	30	15	-	45	45

Практикалық сабақтардың тізімі

1 Кіріспе. Пәннің мақсаты мен міндері.

2 Табиғи экономикалық шығыны және олардың классификациясы.

Бюджетлеу шығыны.

3 Өнімнің өзіндік құнын калькуляциялау

4 Есептеу мен аудитін шығыны және капиталдық қосу бойынша шешімін қабылдау кезде қортындары

5 Айналу шығының негізгі есептеу принциптері

6 Шығының бақылауы, есептің тиімділігі және бақылау жүйесі.

Оқытушымен студенттің өздік жұмысының тақырыптық жоспары

СОДЖ тақырыбының атауы	Сабақтың мақсаты	Сабақты өткізу түрі	Тапсырманың мазмұны	Ұсынылатын әдебиеттер
1 Кіріспе. Пәннің мақсаты мен міндері.	Берілген тақырып бойынша білімді тереңдету	Есептерді шешу	Сұрақжау аптарына бақылау үшін	[1], [2], [3], [5], [6], [12]
2 Табиғи экономикалық шығыны және олардың классификациясы. Бюджетлеу шығыны.	Берілген тақырып бойынша білімді тереңдету	Есептерді шешу	Сұрақжау аптарына бақылау үшін	[1], [2], [3], [5], [6], [12]
3 Өнімнің өзіндік құнын калькуляциялау	Берілген тақырып бойынша білімді тереңдету	Есептерді шешу	Сұрақжау аптарына бақылау үшін	[1], [2], [3], [5], [6], [12]
4 Есептеу мен аудитін шығыны және капиталдық қосу бойынша шешімін	Берілген тақырып бойынша білімді тереңдету	Есептерді шешу	Сұрақжау аптарына бақылау үшін	[1], [2], [3], [5], [6], [12]

қабылдау кезде қортындары				
5 Айналу шығының негізгі есептеу принциптері	Берілген тақырып бойынша білімді тереңдету	Есептерді шешу	Сұрақжау аптарына бақылау үшін	[1], [2], [3], [5], [6], [12]
6 Шығының бақылауы, есептің тиімділігі және бақылау жүйесі.	Берілген тақырып бойынша білімді тереңдету	Есептерді шешу	Сұрақжау аптарына бақылау үшін	[1], [2], [3], [5], [6], [12]

СӨЖ арналған бақылау жұмыстарының тақырыбы

- 1 Қазақстан Республикасының нарық инфрақұрылымы.
- 2 Жалпы және өндірістік құрылым.
- 3 Кәсіпорынның Республика экономикасының басты бөлшегі ретінде.
- 4 Кәсіпорын айналым заттарының қалыптасуы және пайдаланылуы.
- 5 Кәсіпорын айналым заттарының қалыпқа келуі.
- 6 Жұмыссыздықтың деңгейін төмендетудегі кедейлікпен күресу стратегиясы.
- 7 Экономикасы дамыған мемлекеттегі кадрлармен жұмыс істеу.
- 8 Жұмыс уақытын өлшеу әдістері.
- 9 Өнімнің шығымының құрамы және оның құрылыстағы ерешеліктері.
- 10 Шығынның классификациясы.

Студенттердің білімін бағалау белгілері

Пән бойынша емтихан бағасы аралық бақылау (60% дейін) және қорытынды аттестаттау (емтихан) (40% дейін) бойынша үлгерімнің ең жоғары көрсеткіштерінің сомасы ретінде анықталады және кестеге сәйкес 100% дейін мәнді құрайды.

Әріптік баға бойынша бағалау	Сандық бағалау эквиваленттері	Меңгерілген білімдердің проценттік мәні	Дәстүрлі жүйе бойынша бағалау
A	4,0	95-100	Өте жақсы
A-	3,67	90-94	
B+	3,33	85-89	Жақсы
B	3,0	80-84	
B-	2,67	75-79	
C+	2,33	70-74	Қанағаттанарлық
C	2,0	65-69	
C-	1,67	60-64	
D+	1,33	55-59	
D	1,0	50-54	
F	0	30-49	Қанағаттанарлықсыз
Z	0	0-29	

«А» (өте жақсы) деген баға, студент семестр барысында пәннің барлық бағдарламалық сұрақтары бойынша өте жақсы білім көрсеткен, сонымен қатар, өздік жұмыс тақырыптары бойынша жиі аралық білімін тапсырған, оқылатын пән бойынша негізгі бағдарлама бойынша теориялық және қолданбалы сұрақтарды оқуда дербестік көрсете білген жағдайда қойылады.

«А-» (өте жақсы) деген баға негізгі заңдар мен процестерді, ұғымдарды, пәннің теориялық сұрақтарын жалпылауға қабілетін өте жақсы меңгеруін, аудиториялық және дербес жұмыс бойынша аралық тапсырмалардың жиі тапсырылуын болжайды.

«В+» (жақсы) деген баға, студент пәннің сұрақтары бойынша жақсы және өте жақсы білімдер көрсеткен, семестрлік тапсырмаларды көбінесе «өте жақсы» және кейбіреулерін «жақсы» бағаларға тапсырған жағдайда қойылады.

«В» (жақсы) деген баға, студент, пәннің нақты тақырыбының негізгі мазмұнын ашатын сұрақтары бойынша жақсы және өте жақсы білімдер көрсеткен, семестрлік тапсырмаларды уақытында «өте жақсы» және «жақсы» бағаларға тапсырған жағдайда қойылады.

«В-» (жақсы) деген баға студентке, егер ол аудиториялық қалай болса, дәл солай СӨЖ тақырыптары бойынша пәннің теориялық және қолданбалы сұрақтарына жақсы бағытталады, бірақ семестрде аралық тапсырмаларды жиі тапсыратын және пән бойынша семестрлік тапсырмаларды қайта тапсыру мүмкіндігіне ие болған жағдайда қойылады.

«С+» (қанағаттанарлық) деген баға студентке, егер ол аудиториялық сабақтардың және СӨЖ барлық түрлері бойынша зейінділік сипаттағы сұрақтарға ие, пәннің жеке модульдарының мазмұнын аша білген, семестрлік тапсырмаларды «жақсы» және «қанағаттанарлық» бағаға тапсырған жағдайда қойылады.

«С» (қанағаттанарлық) деген баға студентке, егер ол аудиториялық сабақтардың және СӨЖ барлық түрлері бойынша зейінділік сипаттағы сұрақтарға ие, пәннің жеке модульдарының мазмұнын аша білген, семестрлік тапсырмаларды «қанағаттанарлық» бағаға тапсырған жағдайда қойылады.

«С-» (қанағаттанарлық) деген баға студентке, егер ол аудиториялық сабақтардың және СӨЖ барлық түрлері бойынша жалпы мағлұматтандырылған және нақты тақырыптың шеңберінде ғана жеке заңдылықтар мен олардың ұғымын түсіндіре алатын жағдайда қойылады.

«D+» (қанағаттанарлық) деген баға студентке, егер ол аудиториялық сабақтардың және СӨЖ барлық түрлері бойынша семестрлік тапсырмаларды уақытында тапсырмаған және нақты тақырыптың шеңберінде ғана жеке заңдылықтар мен олардың ұғымын түсіндіре алатын жағдайда қойылады.

«D» (қанағаттанарлық) деген баға студентке, егер ол семестрлік тапсырмаларды уақытында тапсырмаған және аудиториялық сабақтар мен СӨЖ бойынша білімі төмен, сондай-ақ, сабақтар босатқан жағдайда қойылады.

«F» (қанағаттанарлықсыз) деген баға студент, СӨЖ және сабақтардың түрлері бойынша теориялық және практикалық білімнің төмен деңгейіне де ие

емес, сабақтарға жиі қатыспайтын және уақытында семестрлік тапсырмаларды тапсырмайтын жағдайда қойылады.

«Z» (қанағаттанарлықсыз) деген баға студент, СӨЖ және сабақтардың түрлері бойынша теориялық және практикалық білімнің төмен деңгейіне де ие емес, сабақтардың жартысынан көп қалатын және семестрлік тапсырмаларды ұсынбаған жағдайда қойылады.

Аралық бақылау оқытудың 7-ші, 14-шы апталарында жүргізіледі және бақылаудың келесі түрлерінен шыға отырып, ұйымдастырылады:

Бақылау түрі	% -тік көрсеткіш	Оқу жылының академиялық периоды, апта															Барлығы, %
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	
Сабаққа қатысу, дәріс конспектері	0,5	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•		7,0
Аралық бақылау (тестілеу)	10,0	-	-	-	-	-	-	•	-	-	-	-	-	-	•	-	20,0
СОДЖ, СДЖ тапсырмасын орындау (ауызша,)	1,0	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•		14,0
Практикалық тапсырманы орындау(сұрақтарға жауап беру, есепті шығару)	1,35	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•		19,0
Емтихан	40																40
Аттестация бойынша	60							30							30		60
Барлығы	100																100

Саясат және рәсімдер

«Шығындарды басқару» пәнін оқу кезінде келесі ережелерді сақтауды өтінеміз:

1 Сабаққа кешікпей келуді.

2 Дәлелді себепсіз сабақ босатпауды, ауырған жағдайда анықтама, ал басқа жағдайларда түсініктеме хат ұсынуды.

3 Студенттің міндетіне барлық сабақтарға қатысу кіреді.

4 Оқу процесінің күнтізбелік жоспарына сәйкес бақылаудың барлық түрлерін тапсыру.

5 Жіберілген практикалық және зертханалық сабақтар оқытушы белгілеген уақытта қайта тапсыру.

6. Дәрістен қысқаша мәліметтерді жүргізу.

7. СРС-ті орындау қажет.

8. Курстас әріптестеріне кішіпейіл болып және оқытушыларға құрметпен қарау қажет.

Оқу-әдістемелік қамтамасыз етілушілік

Автордың аты-жөні	Оқу-әдістемелік әдебиеттердің атауы	Баспасы, шыққан жылы	Даналар саны	
			кітапханада	кафедрада
Негізгі әдебиеттер				
1. Назарбаев Н.А., -	«Казахстан-2030:Процветание, безопасность и улучшение благосостояния всех казахстанцев: Послание Президента страны народу Казахстана	Алматы: Билим,1997.	1	1
2.	О Стратегии индустриально-инновационного развития Республики Казахстан на 2003-2015 годы.	Указ Президента Республики Казахстан от 17 мая 2003 года N 1096	1	1
3. Аксененко А. Ф.	Себестоимость в системе управления отраслью: Учет и анализ. –	М.:Экономика,1999.- 167с.	1	
4. Балабанов И. Т.	Анализ и планирование финансов хозяйствующего субъекта. –	М.: Финансы и статистика, 2004.-112с.	1	1
5. Николаева С. А.	Особенности учета затрат в условиях рынка: Теория и практика. –	М.: Финансы и статистика,2003.-123с.	1	

6. Шим Д. К. Сигел Д. Г.	Методы управления стоимостью и анализа затрат: перевод с англ.	М.: Филинь,2005 .-344с.	1	1
--------------------------------	--	-------------------------------	---	---

7 Салмижанова И.К..	. Цены и ценообразование	М.: ЗАО «Финистатинформ» -2003-304с	1	1
Қосымша әдебиет				
1. Антонов В.А., Никольская Т.Е	Управление затратами предприятия. Учебное пособие.-	М.: ИД ФБК-Пресс, 2004.	1	1
2. Краснова А.Н.. –	Управление затратами в системе маркетинга	М.: Изд. Дом «Филинь», 2004.	1	1
3. Шуляк П.Н.	Ценообразование. Учебно-практическое пособие. 4-е изд. перераб. и доп.	М.: Изд. дом «Дашков и К» 2001.	1	1
4. Окаев К.О., Дюкова Е.Л.	Экономика промышленного предприятия в условиях рынка.	Алматы: 2004.		

Пән бойынша тапсырмаларды орындау және тапсыру кестесі

Бақылау түрі	Тапсырманың мақсаты және мазмұны	Ұсынылатын әдебиет	Орындалу ұзақтылығы	Бақылау түрі	Тапсыру мерзімі
1	2	3	4	5	6
Сабатқа қатысушылық, конспект тексеру	Материалды жақсы меңгеру үшін		0,1 апта	Ағымдағы	Апта сайын
СОДЖ, СДЖ тапсырмасын орындау (ауызша,)	Менгерген материалын деңгейін анықтау	Негізгі.: [1],[2],[4],[5],[11], қосымша.: [16],[17],[21],[22] лекциалық конспектi	1 апта	Ағымдағы	Апта сайын
Практикалық тапсырманы орындау (сұрақтарға жауап беру,	Практикалық дағдыларын бекіту	Негізгі.: [1],[2],[4],[5], [11], лекциалық конспектi	1 апта	Ағымдағы	Апта сайын

есепті шығару)					
Аралық бақылау (2 аттестациясы)	Менгерген материалын деңгейін анықтау	Негізгі және қосымша әдебиеттің жалпы тізімі	1 апта	Аралық	7- апта және 14- апта
Емтихан	Пән материалының меңгерілу деңгейін тексеру	Негізгі және қосымша әдебиеттің жалпы тізімі	2 біріккен сағаттар	Қорытынды	Сессия кезеңінде

Өзін өзі бақылауға арналған сұрақтар

- 1 Шығындар мен олардың топтастырылуы
- 2 Шығынсыздық анализі
- 3 Өнімнің өзіндік құнын калькуляциялаудың жалпы принциптері
- 4 Өнімнің өзіндік құнының түрлері
- 5 Шығындарды есептеу мен өзіндік құнды калькуляциялау әдістері
- 6 Өнімнің толық өзіндік құнын калькуляциялау
- 7 Өнімнің өндірістік өзіндік құны
- 8 Директ-костинг жүйесі
- 9 Шығындарды есептеу мен өзіндік құнды калькуляциялаудың нормативтік әдісі
- 10 Стандарт-кост жүйесі
- 11 Бюджет түсінігі. Бюджеттеу мақсаттары
- 12 Өндірістік кәсіпорынның генералды бюджеттік қалыптастыру реті
- 13 Жауапкершілік орталықтары бойынша есеп пен есеп беру
- 14 Басқару есебі мен кәсіпкерлік қызметтегі шешім қабылдау
- 15 Кіріспе. Пәннің мақсаты мен міндері.
- 16 Табиғи экономикалық шығыны және олардың классификациясы. Бюджетлеу шығыны.
- 17 Өнімнің өзіндік құнын калькуляциялау
- 18 Есептеу мен аудитін шығыны және капиталдық қосу бойынша шешімін қабылдау кезде қортындары
- 19 Айналу шығының негізгі есептеу принциптері
- 20 Шығының бақылауы, есептің тиімділігі және бақылау жүйесі.

СТУДЕНТКЕ АРНАЛҒАН ПӘН БОЙЫНША ОҚЫТУ БАҒДАРЛАМАСЫ (SYLLABUS)

«Шығындарды басқару» пәні бойынша

050904 Тұрмыстық қызмет көрсету және сервис мамандығының
студенттері үшін

Экономика және менеджмент факультеті

Өндірісті ұйымдастыру кафедрасы

31.03.2004ж. берілген №50 мем. б. лиц. Басуға қол қойылды 30.12.10 ж. Пішімі 60x90/16
Есептік баспа табағы 0,8   Таралымы   Бағасы келісімді.

ҚарМТУ баспасы. 100027, Қарағанды, Бейбітшілік бульвары, 56